

Розроблений курс «Дистанційна підтримка діяльності майбутнього вчителя інформатики» використовувався для організації самостійної роботи майбутніх учителів інформатики в умовах змішаного дистанційного і традиційного навчання і був дистанційним доповненням самостійної роботи студентів 4–5 курсів стаціонарної форми навчання протягом 9 тижнів напередодні навчальної педагогічної практики студентів. Увесь курс був розбитий на модулі. Термін вивчення кожного модуля — тиждень, до того ж час на самостійну роботу протягом тижня студент вибирав сам.

Крім загального планування самостійної роботи під час вивчення конкретного модуля, здійснювалося ще і потижнєве планування. Наприкінці вивчення кожного модуля підбивалися підсумки навчання, складався рейтинг студентів у навчанні, визначалися зміни в успішності студентів і відбувалося обговорення викладача (тьютора) зі студентами стосовно планування навчання наступного модуля. Студенти мали змогу планувати спільну роботу, вносити пропозиції і таким чином коректувати зміст і процес вивчення модуля, здійснюючи самоврядування.

Курс також використовувався як доповнення діючих інформатичних дисциплін циклу професійної педагогічної підготовки на 4-5 курсах (а саме дисциплін методика навчання інформатики; інформаційні та комунікаційні системи в освіті; мови програмування).

Таким чином, курс сприяв поглибленому вивченню професійної діяльності вчителя інформатики на основі засвоєних фахових методик, психолого-педагогічних дисциплін та викладених в курсі основних понять про дистанційне навчання, методик організації змішаного і класичного дистанційного навчання, психолого-педагогічних особливостей навчання в умовах дистанційного навчання; і в результаті став допоміжним інструментом з навчальної і виховної роботи під час педагогічної практики, коли студент фізично не присутній в навчальному закладі.

Засоби, методи, прийоми дистанційного навчання використовувались для керування і контролю навчальною педагогічною практикою студентів, а також для проведення консультацій, семінарів, конференцій тощо.

Отже, з метою поглиблення знань, умінь, навичок роботи в системі дистанційного навчання, а також формування і розвитку такої якості особистості як самостійність у майбутніх учителів, доцільно вводити в класичний навчальний процес елементи дистанційного навчання, організовуючи таким чином змішане навчання.

Ефективно організована самостійна робота майбутніх учителів інформатики стаціонарної форми навчання в умовах змішаного традиційного і дистанційного навчання може вирішити проблему постійного вдосконалення професійної компетентності педагога, як професіонала, створити умови самоорганізації, самоосвіти, самовдосконалення, самовираження вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев А. А. Применение сети Интернет в учебном процессе // Информатика и образование. — 2005. — №9. — С. 2–7.
2. Фалина И. Н., Мохова М. Н. Методические принципы реализации учебного курса в формате смешанного обучения // Вестн. Моск. Ун-та. Сер. 20. Педагогическое образование. — 2005. — №2. — С. 9–37.
3. A survey of traditional and distance learning/Commissioned by the national education association, 2000. — 54 p.

Олеся КИСЕЛЬОВА

ДИДАКТИЧНІ ФУНКЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У КОНТЕКСТІ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У статті висвітлюються особливості самоосвітньої діяльності майбутніх педагогів в умовах інформаційно-навчального середовища, а також розкривається зв'язок між його дидактичними функціями та компонентами компетентності самоосвіти.

Постановка проблеми. Побудова в Україні сучасного інформаційного суспільства потребує переосмислення традиційних поглядів на проблеми підготовки фахівців. Згідно до Закону України «Про освіту» одним із пріоритетних завдань у галузі освіти є формування нового по-

коління педагогічних працівників, здатних до постійного самостійного професійного вдосконалення, саморозвитку та самоосвіти.

Знання нині виступають лише потенціалом, яким має бути озброєний майбутніх вчитель, першочерговою стає результативність його діяльності у конкретних умовах, тому нагальним є запровадження та реалізація компетентнісного підходу у навчанні. Усе очевиднішим стає той факт, що головним показником всебічно підготовленого спеціаліста-педагога є не здобуття ним кваліфікації у вибраній вузько спеціальній сфері, а набуття сукупності професійних і ключових компетентностей, серед них і компетентності самоосвіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея компетентнісного підходу як одного з провідних напрямів удосконалення національної системи освіти активно обговорюється у працях Б. Гершунського, Т. Добудько, І. Єрмакова, І. Зимньої, А. Маркової, О. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равена, С. Ракова, О. Савченка, Н. Селезньової, С. Шишова, А. Хуторського та ін. Поміж сучасних досліджень самоосвітньої діяльності, її змісту та методів слід відзначити роботи М. Бондаренка, С. Єлканова, М. Заборщикової, Г. Коджаспірової, О. Малихіна, І. Наумченка, М. Рогозіної, Н. Сидорчук, Р. Скульського, Н. Терещенко, В. Шпак та ін. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що вивченням різних аспектів використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі займалось широке коло науковців, серед них: Н. Апатова, Л. Білоусова, В. Безпалько, Д. Джодасен, О. Довгялло, Ю. Машбиць, Є. Полат та ін.; дослідженням методології та практичною розробкою інформаційно-навчального середовища – М. Башмаков, А. Веряєв, С. Лещук, В. Лискова, О. Ракітіна, І. Шаласєв та інші. Окремим аспектам самоосвітньої діяльності в умовах інформатизації присвячені праці А. Андрєєва, Е. Ганіна, Ю. Насонової, Г. Серікова, О. Шукліної, С. Яшанова та інших вчених. Разом з тим, ціла низка питань залишається на цей час поза увагою: вплив на самоосвітню діяльність студентів сучасного інформаційно-навчального середовища, аналіз його дидактичних функцій і їх зв'язок з компонентами компетентності самоосвіти майбутніх педагогів.

Формулювання цілей статті. У ракурсі зазначених актуальних проблем знаходиться тема даної роботи, мета якої полягає у дослідженні дидактичних функцій інформаційно-навчального середовища у контексті самоосвітньої діяльності майбутнього педагога.

Виклад основного матеріалу. Оволодіння самоосвітніми вміннями набуває особливого значення у зв'язку з тим, що сучасний навчальний процес на засадах кредитно-модульної системи спирається на наявність розвинутого інформаційно-навчального середовища. За висловом М. Башмакова, «при організації навчального процесу не можна ігнорувати вплив інформаційного простору на передачу соціального досвіду» [1, 74].

Інформаційно-навчальне середовище визначають як сукупність умов, що сприяють виникненню й розвитку процесів інформаційно-освітньої взаємодії між тими, хто навчається, викладачем і засобами нових інформаційних технологій, а також формуванню пізнавальної активності за умови наповнення компонентів середовища (різні види навчального, демонстраційного обладнання, програмні засоби й системи, навчально-наочні посібники тощо) предметним змістом конкретного навчального курсу [2]. С. Лещук детермінує навчально-інформаційне середовище як систему інформаційно-комунікаційних та традиційних засобів, спрямованих на організацію та проведення навчального процесу, орієнтованого на особистісне навчання в умовах інформаційного суспільства [3]. Структура інформаційно-навчального середовища складається з таких блоків: інформаційний (система знань й умінь студента); пізнавальний (властивості, зміст та впливові фактори пізнавальної діяльності); ціннісно-цільовий (сукупність цілей і цінностей освіти, значимих для досягнення поставленої мети навчання); технологічний (засоби нових інформаційних технологій); комунікативний (форми взаємодії між учасниками педагогічного процесу); організаційно-методичний (сукупність можливих стратегій, форм, програм і методів організації навчально-інформаційної взаємодії). Виходячи з розуміння сутності і структури інформаційно-навчального середовища, нами виокремлено наступні його дидактичні функції: інструктивно-організаційна, інформаційно-когнітивна, комунікативна та контрольно-координуюча. За допомогою інформаційно-навчального середовища стає можливим активне залучення майбутніх педагогів до самонавчання шляхом занурення у певну ситуацію. Ступінь складності завдань, міру допомоги, послідовність викладення навчального матеріалу студент може визначити самостійно відповідно до індивідуальних здібностей і потреб. Окрім того, іс-

нує можливість демонстрації будь-якого процесу в динаміці його розвитку; автоматичного перетворення інформації до вигляду, зручного для аналізу (таблиці, діаграми, графіки), виконання обчислювальних операцій, подання розрахункових даних, необхідних для спостережень і висновків.

Надаючи можливість кожному студенту реалізувати індивідуальну освітню траєкторію, інформаційно-навчальне середовище зумовлює необхідність формування компетентності у сфері самостійної пізнавальної діяльності, яка є основною підтримкою конкурентоспроможності, адаптаційного потенціалу людини до постійних змін. Під компетентністю самоосвіти майбутнього педагога будемо розуміти складне інтегративне особистісне утворення, яке зумовлює не лише готовність до самоосвітньої діяльності, а й реальну здатність ефективного її здійснення з метою самовдосконалення та професійного розвитку. У її структурі ми виокремлюємо мотиваційно-ціннісний, організаційний, процесуально-інформаційний та контрольньо-рефлексивний компоненти [4, 167–175].

Мотиваційно-ціннісний компонент містить внутрішню потребу у постійному оновленні і збагаченні знань, самовдосконаленні, особистісні якості (наявність високого рівня активності, напруження пізнавальних, вольових та емоційних сил). Зміст організаційного компонента складають організаційно-управлінські (самоорганізаційні) вміння та навички: визначення мети, планування самоосвітньої діяльності, створення оптимальних умов для самоосвіти, володіння раціональними прийомами організації розумової праці, вибір найефективніших з них для конкретної ситуації, раціональне використання бюджету часу для виконання різних видів наміченої роботи. У структурі процесуально-інформаційного компонента важливе місце займають вміння здійснювати самостійне пізнання, грамотно опрацювати інформаційні джерела, правильно і оперативно орієнтуватися в їх величезних об'ємах, вибрати головне, відповідне цілям самоосвіти, внутрішнім потребам особи тощо. Контрольно-рефлексивний компонент поєднує критичний самоаналіз та самооцінку наявних знань та вмінь, їх співвіднесення з тими, що потрібні для розв'язання поставленої проблеми, забезпечення адекватного здійснення самоорганізації навчання, визначення якості отриманих знань, з'ясування ускладнень у виконанні самоосвітньої діяльності, самоконтроль на всіх її етапах з можливою подальшою регуляцією та самокорекцією, розробка нових завдань для наступного циклу самоосвіти.

Інформаційно-навчальне середовище виступає фактором підтримки і стимулювання самоосвітньої діяльності, тому, на нашу думку, між його дидактичними функціями і компонентами компетентності самоосвіти майбутнього педагога існують певні зв'язки, які подані на рис. 1.

Компетентності самоосвіти притаманний дієвий, практико-орієнтований характер, тому особливого значення для її формування набуває інструктивно-організаційна функція інформаційно-навчального середовища, яка полягає в тому, що майбутньому педагогу надається повна інформація про порядок та умови організації навчального процесу, програми дисциплін, модулі, форми й графік контрольних заходів, терміни звітності, тематика індивідуальних навчально-дослідних завдань тощо. Існує можливість самостійно вибирати комфортні для себе умови та ритм занять, рівень оволодіння навчальним матеріалом, вибудувати освітню траєкторію, планувати власну самоосвітню діяльність, керувати нею, здійснювати самоменеджмент, що сприяє формуванню організаційного компонента компетентності самоосвіти. Основою роботи студента в інформаційно-навчальному середовищі є «його відносна свобода: він може здійснювати довільні (для даного середовища) дії, залишаючись в рамках потрібного інформаційного простору» [1, 6]. З іншого боку, добровільність є однією з характеристик самоосвітньої діяльності, тому інструктивно-організаційна функція інформаційно-навчального середовища також сприяє формуванню мотиваційно-ціннісного компонента компетентності самоосвіти.

Розглядаючи вплив інформаційно-когнітивної функції зазначимо, що потужні інструментальні засоби нових інформаційних технологій стимулюють розвиток пізнавальної самостійності й активності студентів, дозволяють підвищити ефективність самоосвітньої діяльності студентів шляхом автоматизації рутинних операцій введення, опрацювання, зберігання інформації, виконання технологічних операцій з об'єктами, що вивчаються, використання різних електронних довідників, інформаційних ресурсів мережі Інтернет, ілюстрованого матеріалу, вказівок до розв'язання тієї чи іншої проблеми. Інформаційно-когнітивна функція реалізується за рахунок різномірного, комплексного подання навчального матеріалу (курси лекцій, електронні підру-

чки, довідники, посібники, посилання на Інтернет-ресурси), а також аналітико-синтетичних можливостей щодо вивчення явищ, науковості та наочності подання інформації, інтерактивності електронних засобів навчання, що сприяє насиченості самоосвітньої діяльності та полегшує її здійснення. Таким чином, інформаційно-когнітивна функція інформаційно-навчального середовища безумовно позитивно впливає на формування процесуально-інформаційного компонента компетентності самоосвіти.

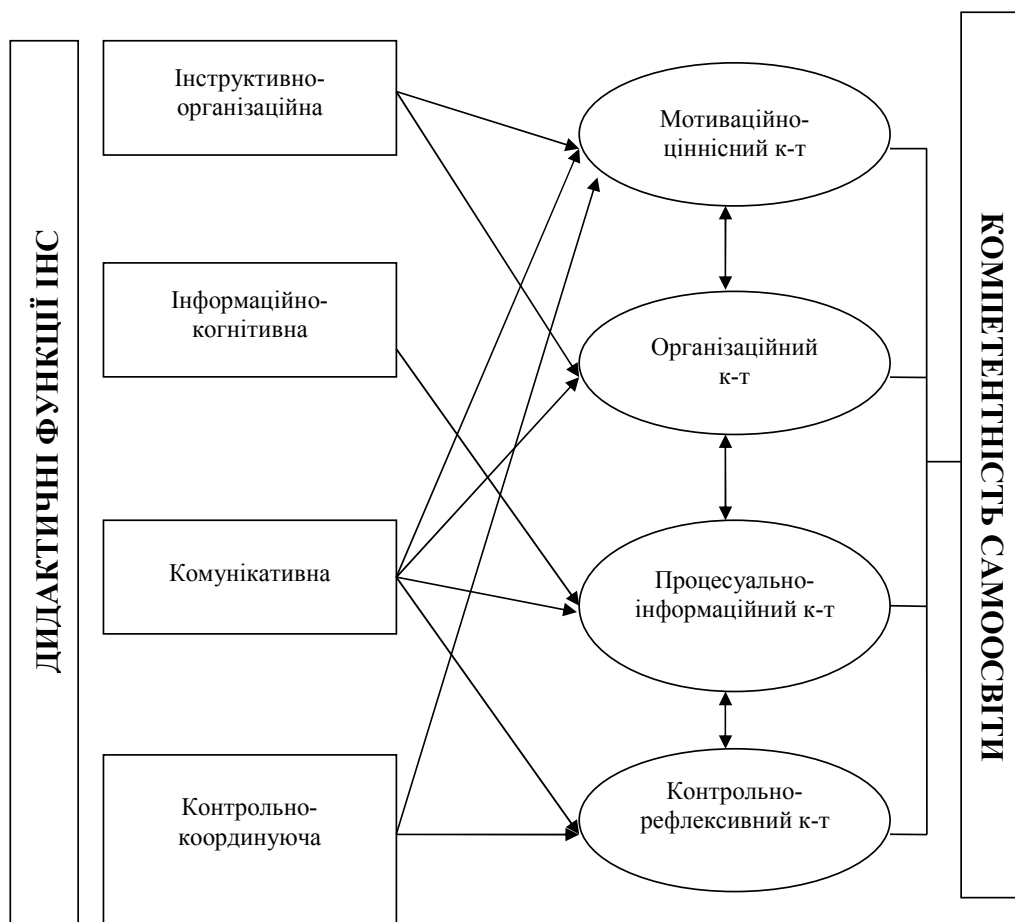

Рис. 1. Зв'язок між дидактичними функціями інформаційно-навчального середовища та компонентами компетентності самоосвіти.

Важливого значення для формування всього компонентного складу компетентності самоосвіти набуває комунікативна функція інформаційно-навчального середовища. Вона полягає у реалізації можливості одержати оперативну консультаційну допомогу, здійснювати обмін інформацією та співпрацювати з іншими учасниками навчального процесу, використання сучасних засобів оперативного електронного зв'язку.

Сприяння формуванню вмінь контрольно-рефлексивного компоненту компетентності самоосвіти відбувається завдяки наявності системи контрольних завдань для самоатестації, вбудованих засобів автоматизованого тестування й відкритого доступу до електронного журналу (рейтингу). Засоби рейтингового оцінювання поточних результатів навчальної діяльності дозволяють зробити результати роботи гласними, доступними як для викладача, так і для студента, а це, у свою чергу, веде до зацікавленості в одержанні високих показників у навчанні, створення

рює атмосферу змагання і здорової конкуренції. Контрольно-координуюча функція інформаційно-навчального середовища полягає в можливості оцінювати та порівнювати результати власної діяльності з попередніми досягненнями, аналізувати своє місце в рейтингу, що сприяє формуванню вмінь здійснювати рефлексію, самоконтроль і підвищує мотивацію до самоосвітньої діяльності. Це, у свою чергу, позитивно впливає на формування мотиваційно-ціннісного компонента компетентності самоосвіти майбутнього педагога.

Висновки з даного дослідження. Самоосвіта майбутніх педагогів в умовах інформаційного суспільства набуває нового забарвлення, а саме: стає можливою оптимально зручна і ефективна її організація, активізується процес отримання знань, посилюється мотивація до самонавчання, з'являється можливість побудови індивідуальної траєкторії навчання, створення особистої електронної колекції знань, зменшується час на пошук потрібної інформації, її опрацювання, зберігання та перетворення у власні знання, підвищується рівень розуміння та емоційного сприйняття інформації, здійснюється самоконтролю завдяки зворотному зв'язку. Отже, у даній роботі ми розглянули деякі особливості самоосвітньої діяльності студентів у контексті інформаційно-навчального середовища, проаналізували зв'язки між його дидактичними функціями і компонентами компетентності самоосвіти майбутнього педагога.

Перспективи подальших досліджень. Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми, тому актуальними і перспективними є розробка та експериментальне апробування технології формування компетентності самоосвіти у майбутніх педагогів в умовах інформаційно-навчального середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башмаков М. И., Поздняков С. И., Резник Н. А. Информационная среда обучения. — СПб.: СВЕТ, 1997. — 400 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. — Київ: Либідь, 1997. — 367 с.
3. Лещук С. О. Забезпечення дистанційного навчання засобами навчально-інформаційних середовищ. — <http://www.kspu.edu/Downloads/>.
4. Щолок О. Б. Компетентність самоосвіти як педагогічна проблема // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. 3-5 жовтня 2007р., м. Луганськ. — Частина 3. — Луганськ: Альма-матер, 2007. — С. 167–175.

Оксана КАРАБІН

ПЕРЕВАГИ ПРЕДМЕТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ПОКАЗНИКА ЯКОСТІ ЗНАНЬ І РІВНЯ РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

У статті проведено аналіз переваг предметно-модульної системи оцінювання як показника якості знань і рівня розвитку майбутніх вчителів на основі літературних джерел і власного досвіду.

Ключові слова: предметно-модульна система, комп'ютерне тестування, тести, знання, тестологія, валідність тестів.

Упродовж останніх десятиріч відбувається інтенсивна інформатизація суспільства в якому інформація та її вища форма — знання стають вирішальними чинниками його розвитку. Пріоритетна роль належить високоосвіченим людям. Отже зростає роль суб'єктивного фактора, вплив цілеспрямованої діяльності людини на суспільство. Це потребує складної і кропіткої роботи в сфері національної освіти і науки, переборення застарілих стереотипів, проведення значної роз'яснювальної роботи, реальні внутрішні реформи, запровадження фундаментальних інновацій в методиці. Тому розвиток суспільства значною мірою залежить від людей в сфері освіти. В свою чергу, суспільство висуває перед сучасною вищою школою завдання сформувавши всебічно розвинену особу, яка повинна задовольнити його потреби.

У проекті Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті визначено головну мету вітчизняної освіти — створення умов для особистісного розвитку, творчої самореалізації кожного громадянина, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності народу [2, 20–23].